

XIZI RAYONU ÜZRƏ APARILAN DİSPANSERİZASİYA ÇƏRÇİVƏSİNDƏ GÖZÜN VƏ ONUN ƏLAVƏ APARATININ AŞKARLANMIŞ XƏSTƏLİKLƏRİNİN YAYILMA TEZLİYİ

Xızı Rayon Mərkəzi Xəstəxanası, Xızı şəh., Azərbaycan

Açar sözlər: *gözün və əlavə aparatının xəstəlikləri, ümumi xəstələnmə*

Ətraf mühitin dərk edilməsində insan gözünün rolu əvəzsizdir. Görmənin sayəsində insanın əmək və sosial fəaliyyətinin keyfiyyəti yüksək olur. Gözün ağır xəstəlikləri görmə funksiyasına təsir göstərərək müxtəlif dərəcəli zəif görmə, hətta tam korluq yaradıb, əlilliklə nəticələnə bilər [1].

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) son məlumatına əsasən dünyada 39 mln. kor və 246 mln. zəif görən vardır. Deməli, ümumilikdə 285 mln. insan görmə qüsurundan əziyyət çəkir. Zəif görənlərin 65%-ni, kor olanların isə 82%-ni 50 yaşdan yuxarı əhali təşkil edir. 1999-cu ildə ÜST-ün və bir sıra beynəlxalq təşkilatların səyi ilə "Vision-2020" – the right to sight (görmə hüququ) başlıqlı Qlobal Fəaliyyət Planı (Global Action Plan 2014-2019) hazırlanıb. ÜST-ün və Beynəlxalq Korluqla Mübarizə Təşkilatının birgə təşəbbüsü olan "Vision-2020" layihəsi çərçivəsində qlaukoma, katarakta, yaşla bağlı makulyar degenerasiya, diabetik retinopatiya, refraksiya qüsurları kimi görmə zəifliyinə və korluğa səbəb olan xəstəliklər bir siyahıdadırlar [2].

Göz xəstəlikləri arasında geniş yayılmasına və ağır fəsadları ilə seçilən patologiyalardan biri olan büllurun patologiyası oftalmoloji xəstəliklərlə bağlı ilkin əlilliyin əsas nozoloji səbəbləri arasında orta hesabla 13,7 0,27% paya malikdir [3]. 2-ci tip şəkərli diabet aşkarlanan zaman, artıq həmin xəstələrin 1/3-nin göz dibində retinopatiyanın olduğu təyin olunur [4].

75% korluq halları, 85% görmə pozulmaları profilaktika və ya müalicə oluna bilərdi. Qlobal Fəaliyyət Planındakı məqsəd görmə pozulmalarını və korluğu azaltmaqdır. Bu məqsədə nail olmaq üçün atılan ilk addımın isə məlumat toplanılmasının olması göstərilir [2]. Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə 2014-cü ildə respublikanın bütün əhalisi profilaktik-tibbi müayinələrdən keçirilmişdir. Xızı Rayon Mərkəzi Xəstəxanasında da xəstəlikləri aşkarlayıb məlumat toplamaq məqsədi ilə profilaktik yoxlamalar aparılıb. Belə ki, əgər xəstəlik vaxtında, ağırlaşmadan aşkarlanarsa, o zaman müalicənin nəticəsi də uğurlu alınar. Bu məqsədlə də profilaktik yoxlamaların keçirilməsinin və xəstəlikləri aşkarlamanın böyük faydası vardır.

İndiyədək Azərbaycanın bir sıra rayonlarında əhəlinin görmə qüsurlarının öyrənilməsi ilə əlaqədar müxtəlif tədqiqatlar aparılırsa da, Xızı rayonunda yaşayan əhali arasında belə bir araşdırma həyata keçirilməmişdir [1,5].

İşin məqsədi – Xızı rayonunda yaşayan 18 yaşdan yuxarı şəxslər arasında gözün və onun əlavə aparatının xəstəliklərinin rastgəlmə tezliyinin təyini.

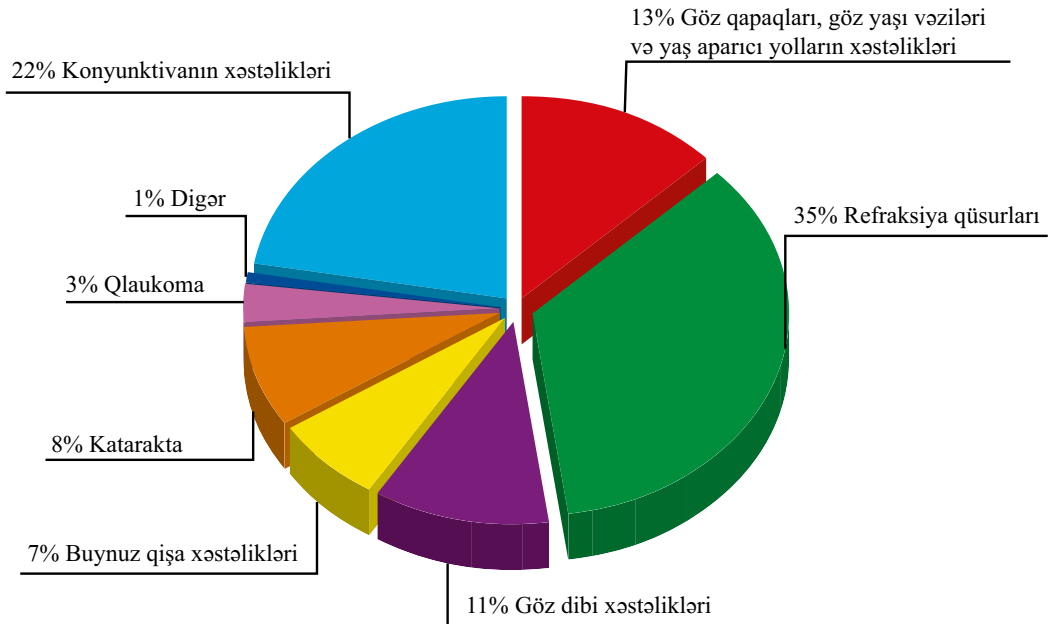
Material və metodlar

Tədqiqat 2014-cü ildə Xızı şəhərində yerləşən Xızı Rayon Mərkəzi Xəstəxanasında müayinə olunmuş yaşı 18-dən yuxarı 8416 nəfər arasında aparılmışdır. Profilaktik yoxlamadan keçənlərin tam oftalmoloji müayinəsi həyata keçirilmişdir. Belə ki, müayinə olunanların hər iki gözünün Nidek (Yaponiya) ARK-510A avtorefraktokeratometriya cihazı ilə refraksiya və keratometrik göstəricilərinin yoxlanılması ilə yanaşı, görmə itiliyinin korreksiyasız və korreksiya ilə yoxlanılması, Nidek (Yaponiya) NT-510 kontaktsız pnevmonometri ilə gözdaxili təzyiqin ölçülməsi (şübhəli hallarda təkrarən Maklakov üsulu ilə tonometriya), göz almasının ön hissəsinin biomikroskopiyası, göz dibinin oftalmoskopik müayinəsi, anamnezə əsasən göz yaşı kanalının yuyulması və Şirmer sınağı keçirilmişdir. Tədqiqat nəticəsində oftalmoloji xəstəliklərin yayılma tezliyi təyin olunmuşdur.

Nəticələr və onların müzakirəsi

Tədqiqat nəticəsində müayinə olunanlar arasında 416 müxtəlif oftalmoloji xəstəlik aşkarlanmışdır. Aşkarlanan xəstəlik halından 210-u qadınlarda (50,49%) və 206-sı kişilərdə (49,51%) rast gəlinmişdir (şəkil 1).

Refraksiya qüsurları aşkarlanmış xəstəliklərin 144-nü (35%) təşkil edir. Onların 47,22%-ni qadınlar, 52,78%-ni kişilər təşkil etmişdir. Refraksiya qüsurlarından 47,92%-i miopiyanın (zəif, orta və yüksək dərəcəli), 21,53%-i hipermetropiyanın (zəif, orta və yüksək dərəcəli), 4,86%-i refraksiya ambliopiyanın, 7,64%-i çəpgözlüyün payına düşmüşdür (cədvəl 1). Son onilliklərin çoxsaylı elmi tədqiqatları və oftalmoloji elmi ədəbiyyatı dünyanın bir çox ölkələrində miopiyanın davamlı artımını göstərir [6,7].

Şəkil 1. Aşkarlanmış xəstəliklər (% - lə)

Cədvəl 1

Refraksiya qüsurları (144 nəfər – 35%)

Refraksiya qüsurları	Sayı / nəfər 144 (100%)		
	Ümumi	Qadın	Kişi
Miopiya	69 (47,92%)	37 (25,69%)	32 (22,22%)
Hipermetropiya	31 (21,53%)	15 (10,42%)	16 (11,11%)
Astigmatizm	20 (13,89%)	12 (8,33%)	8 (5,56%)
Akkomodasiyanın spazmı	2 (1,39%)	1 (0,69%)	1 (1,39%)
Refraksiya ambliopiya	7 (4,86%)	2 (1,39%)	5 (3,47%)
Çəpgözlük	11 (7,64%)	0 (0%)	11 (7,64%)
Nistaqm	4 (2,78%)	1 (0,69%)	3 (2,08%)
Cəmi:	144 (100%)	68 (47,22%)	76 (52,78%)

Göz dibi xəstəlikləri 45 nəfərdə (11%) aşkarlanmışdır. Onlardan 22,22% diabetik retinopatiya (qeyri-proliferativ, preproliferativ, proliferativ) təşkil etmişdir. Müayinə nəticəsində miopik refraksiya qüsurunun geniş yayılması ilə əlaqədar aşkarlanmış göz dibi xəstəliklərindən 17,78% xorioretinal miopik distrofiya təşkil etmişdir (cədvəl 2).

Cədvəl 2

Göz dibi xəstəlikləri (45 nəfər – 11%)

Göz dibi xəstəlikləri	Sayı / nəfər 45 (100%)		
	Ümumi	Qadın	Kişi
Diabetik retinopatiya	10 (22,22%)	8 (17,78%)	2 (4,44%)
G.S.D.-nin atrofiyası	5 (11,11%)	0 (0%)	5 (11,11%)
Tapetoretinal abiotrofiya	3 (6,67%)	1 (2,22%)	2 (4,44%)
Makulyar degenerasiya	4 (8,89%)	0 (0%)	4 (8,89%)
Hipertonik angioskleroz	3 (6,67%)	0 (0%)	3 (6,67%)
Xorioretinal miopik distrofiya	8 (17,78%)	8 (17,78%)	0 (0%)
Tor qişanın qopması və subatrofiya	7 (15,56%)	3 (6,67%)	4 (8,89%)
Tor qişanın distrofiyası	4 (8,89%)	1 (2,22%)	3 (6,67%)
Koloboma	1 (2,22%)	1 (2,22%)	0 (0%)
Cəmi:	45 (100%)	22 (48,89%)	23 (51,11%)

Konyunktivanın xəstəlikləri 92 nəfərdə (22%) aşkarlanmışdır, onun 66,3%-i qadınlarda, 33,7%-i kişilərdə rast gəlinmişdir. Konyunktivanın xəstəliklərindən 53,26%-də allergik konyunktivit aşkarlanıb onun da 35,87%-i qadınlarda, 17,39%-i kişilərdə rast qəlinmişdir. 19,57%-də pteriqium və pinqvekula aşkarlanmışdır (cədvəl 3). Toplanmış anamnezə və əmək fəaliyyətinə əsasən Xızı rayonunda konyunktival xəstəliklərin çox rast gəlinməsinin səbəbi kimi maldarlıq təsərrüfatının geniş yayılması və insolyasiyanın çox olması göstərilə bilər.

Cədvəl 3

Konyunktivanın xəstəlikləri (92 nəfər – 22%)

Konyunktivanın xəstəlikləri	Sayı / nəfər 92 (100 %)		
	Ümumi	Qadın	Kişi
Allergik konyunktivit	49 (53,26%)	33 (35,87%)	16 (17,39%)
Adenovirus konyunktiviti	12 (13,4%)	8 (8,7%)	4 (4,35%)
Bakterial konyunktivit	8 (8,7%)	4 (4,35%)	4 (4,35%)
Xroniki blefarokonyunktivit	5 (5,43%)	3 (3,26%)	2 (2,17%)
Pteriqium və pinqvekula	18 (19,57 %)	13 (14,13%)	5 (5,43%)
Cəmi:	92 (100%)	61 (66,3%)	31 (33,7%)

Gözün əlavə aparatının – göz qapaqları, göz yaşı vəziləri və göz yaşı aparıcı yolların xəstəlikləri 53 nəfərdə (13%) rast gəlinmişdir, onlardan 58,5%-i qadınlarda, 41,5%-i kişilərin payına düşmüşdür. Gözün əlavə aparatının xəstəliklərindən quru göz sindromu 28,3%, meybomit 30,19%, yaş aparıcı yolların patologiyası 22,64% təşkil etmişdir (cədvəl 4). Ədəbiyyatlarda göstərilədiyi kimi, bu müayinələrdə də yaş aparıcı yolların xəstəlikləri qadınlarda üstünlük təşkil etmişdir.

Cədvəl 4

Göz qapaqları, göz yaşı vəziləri və yaş aparıcı yolların xəstəlikləri (53 nəfər – 13%)

Göz qapaqları, göz yaşı vəziləri və yaş aparıcı yolların xəstəlikləri	Sayı / nəfər 53 (100%)		
	Ümumi	Qadın	Kişi
Yaş aparıcı yolların patologiyası	12 (22,64%)	10 (18,87%)	2 (3,77%)
Meybomit	16 (30,19%)	8 (15,09%)	8 (15,09%)
Xalazion	3 (%)	2 (3,77%)	1 (1,89%)
Quru göz sindromu	15 (5,66%)	9 (16,98%)	6 (11,32%)
Entropion	1 (1,89%)	0 (0%)	1 (1,89%)
Blefarit	6 (11,32%)	2 (3,77%)	4 (7,55%)
Cəmi:	53 (100%)	31 (58,5%)	22 (41,5%)

Buynuz qişa xəstəlikləri (keratitlər, posttravmatik distrofiyalar) 28 nəfərdə (7%) aşkarlanmışdır, onların da 32,14%-i qadınlarda, 67,86%-i kişilərdə rast gəlinmişdir. Aşkarlanmış ümumi xəstəliklərin 8%-ni katarakta, 3%-ni qlaukoma, 1%-ni isə digər epizodik rast gəlinmiş xəstəliklər (episklerit, ödemli ekzofthalm) təşkil etmişdir.

Yekun

Beləliklə, həyata keçirdiyimiz araşdırmaya əsasən Xızı rayonunda yaşayan və müayinə olunmuş 18 yaşdan yuxarı şəxslər arasında həm qadınlarda, həm də kişilərdə refraksiya qüsurlarının və konyunktivanın xəstəliklərinin yayılmasının daha geniş olması, göz dibi xəstəliklərindən isə diabetik retinopatiyanın və miopik xorioretinal distrofiyanın üstünlük təşkil etməsi qeyd edilmişdir.

Dispanserizasiya xəstəlikləri vaxtında, ağırlaşmadan, fəsadlaşmadan aşkarlamağa yardım edir, eləcə də təcili terapiyaya və əməliyyata ehtiyacı olan xəstələrin sayını bilib, vaxtında müalicəyə başlamağa imkan yaradır. Bu baxımdan belə profilaktik yoxlamaların aparılması vacibdir.

ƏDƏBİYYAT:

1. Qasımov E.M., Rüstəmov N.M. Büllür patologiyasının səbəb olduğu ilkin əlilliyin tibbi-sosial yükünün ağırlığı // Oftalmologiya, Bakı, 2010, N4, s.21-24.
2. Abbate M., Cravedi P., Iliev I., et al. Prevention and treatment of diabetic retinopathy: evidence from clinical trials and perspectives // Curr. Diabetic Rev., 2011, v.7(3), p. 190-200.
3. Керимов К.Т., Рустамова Н.М., Керимова Нар.К. и др. Теоретическая концепция о комплексной системе реабилитации инвалидов вследствие патологии органа зрения в Азербайджанской республике // Oftalmologiya, Bakı, 2010, N4, s.52-57.
4. Parajasegaram R. Vision-2020 – the right to sight: from strategies to action // Am.J. Ophthalmol., 1999, v.128 (3), p.357-358.
5. Агаева Р.Б. Анализ общей заболеваемости взрослого населения Азербайджанской республики вследствие болезней глаза и его придаточного аппарата // Oftalmologiya, Bakı, 2012, N3, s.26-33.
6. Касимов Э.М. Глаукома. Баку, 2007, 224 с.
7. Керимова Н.К., Керимов К.Т., Рашидализаде Э.К. Медико-социальная характеристика инвалидности вследствие миопии в Азербайджанской республике // Oftalmologiya, Bakı, 2012, N3, s.43-49.

Фейзиева К.В.

ЧАСТОТА РАСПРОСТРАНЕНИЯ ЗАБОЛЕВАНИЙ, ОБНАРУЖЕННЫХ В РАМКАХ ДИСПАНСЕРИЗАЦИИ БОЛЕЗНЕЙ ГЛАЗА И ЕГО ПРИДАТОЧНОГО АППАРАТА В ХЫЗИНСКОМ РАЙОНЕ

Центральная Больница Хызинского Района, г. Хызы, Азербайджан

Ключевые слова: болезни глаза и его придаточного аппарата, общая заболеваемость

РЕЗЮМЕ

Цель – определить частоту распространенности заболеваний глаз и его придаточного аппарата у лиц в возрасте 18 лет и старше, проживающих в Хызинском районе.

Материал и методы исследования

Диспансерное обследование было проведено среди 8416 лиц в возрасте старше 18 лет.

Результаты и их обсуждение

Представлены результаты обследования и анализа болезней глаза и его придаточного аппарата, проведенные в 2014 году в среди населения в одном из районов Азербайджана – в Хызинском районе. При выявленных общих заболеваниях более широко распространены рефракционные аномалии (35%) и заболевания конъюнктивы (22%), а среди выявленных заболеваниях глазного дна (11%) более широко распространены диабетическая ретинопатия (непролиферативная, препролиферативная, пролиферативная) и миопическая хориоретинальная дистрофия.

Заключение

С помощью таких профилактических исследований эти болезни, пока еще не осложнившиеся, своевременно выявляются и легко поддаются лечению.

FREQUENCY OF COMMON DISEASES DETECTED DURING CLINICAL EXAMINATION OF EYE DISEASES AND ITS ADNEXA IN KHIZI REGION

Central Hospital of Khizi District, Khizi city, Azerbaijan.

Key words: *diseases of the eye and its adnexa, the common incidence*

SUMMARY

Aim - to determine the frequency of common eye diseases and its adnexa in patients aged over 18 years old in Khizi region.

Material and methods

The survey was conducted among 8416 people aged over 18 years old.

Results and discussions

The results of examination and analysis of eye diseases and its having been conducted in 2014 among the population of one of the region of Azerbaijan – in Khizi region – are presented. Among the detected common diseases the more wide-spreaded were the refractive anomalies (35%) and diseases of conjunctiva (22%). And among the detected fundus diseases (11%) the more wide – spreaded were the diabetic retinopathy (non-proliferative, preproliferative, proliferative) and myopic chorioretinal dystrophy.

Conclusion

With the help of such preventive studies we may timely identify and treatment such diseases.

Korrespondensiya üçün:

Feyziyeva Könül Vaqif qızı, Xızı Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının həkim-oftalmoloqu.

Ünvan: Xızı Rayon Mərkəzi Xəstəxanası, H.Əliyev pr., Xızı şəh., Azərbaycan

E-mail: kenulv@yahoo.com